

Een kind dat niet veilig is bij zijn eigen ouders moet beschermd worden. Onder leiding van professor Micha de Winter wordt onderzoek gedaan naar kinderen die terwijl zij bij pleegouders of in tehuizen woonden nog steeds veel te vrezen hadden.

Tekst: Nancy Ubert, foto: Kees Visschedijk

Als je nergens veilig bent...

Je wordt bij je ouders weggehaald omdat je tegen geweld, misbruik of ander gevaar beschermd moet worden. Terwijl je onder jeugdzorg valt, word je beschimpt, bespot, vernederd, geslagen, geschopt en misbruikt. Je bent nog steeds niet veilig. Met alle gevolgen van dien. Reden voor een omvangrijk onderzoek. Willem Bakker uit Westwoud wil graag over zijn traumatische jeugd vertellen. Maar dat lukt hem niet zonder dat de tranen in zijn ogen springen. „Niemand die je helpt. Niemand. Tot op de dag van vandaag voel ik me in de steek gelaten.”

Willem wordt in november 60. Zijn trieste jeugd domineert nog steeds zijn volwassen leven. „Toen ik een deel van mijn verhaal kon vertellen aan de Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg voelde ik me eindelijk serieus genomen. Er werd naar me geluisterd en mijn verhalen werden nu eens niet in twijfel getrokken. Voor mij een openbaring.” De Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg, onder voorzitterschap van professor Micha de Winter, verdiept zich op verzoek van de regering in psychisch, fysiek en seksueel geweld binnen de jeugdzorg. In de periode vanaf 1945 tot nu. De wetenschappers die aan het omvangrijke onderzoek meewerken willen antwoord op drie vragen: Wat heeft er aan geweld plaatsgevonden in de jeugdzorg? Hoe heeft het kunnen gebeuren? En hoe hebben de kinderen dit ervaren en welke invloed hebben die gebeurtenissen op latere leeftijd. Het duurt nog zeker een jaar voordat de commissie met haar eindrapport naar buiten komt, maar dat die rapportage grote impact zal hebben, staat bij voorbaat vast. Tot

nu toe hebben meer dan 650 mensen zich aangemeld om te vertellen over hun trieste ervaringen als kind in jeugdzorg. Willem: „Ik was de jongste van vijf. Maar daar kwam ik pas achter toen ik een jaar of vijftien was. Ik dacht jarenlang dat ik maar één broer had. Mijn biologische ouders zaten meer in de kroeg dan in de huiskamer. Mijn wieg was een soort kistje in de hoek van de kamer. Als ik huilde van de honger werd mijn vader gewelddadig. Buren vreesden voor mijn leven en riepen hulp van de politie in. Mijn ouders werden uit de ouderlijke macht gezet en mijn broer en ik in een tehuis geplaatst. Op een gegeven kwamen we in het Amsterdamse koepeltjehuis terecht. Naast het Olympisch Stadion. Daar werd ik na verloop van tijd voorgesteld aan een echtpaar. Na een paar uitjes kreeg ik te horen dat ik voortaan bij hen mocht gaan wonen.” Willem was zeven toen zijn pleegvader hem begon te misbruiken en te mishandelen. Hij heeft die traumatische momenten opgetekend in een autobiografisch boek dat in eigen beheer is uitgegeven: 'Help, ik ben een pleegkind'. „Ik heb ook een exemplaar aan de Commissie de Winter gegeven.”

Onrecht

„Ik heb veel behoefte om mijn verhaal te delen. Al kan ik daarmee maar één kind behoeden voor al dat onrecht en leed dat mij is aangedaan, dan is dat al goed.” Een van de dingen die Willem het moeilijkst vindt is onrechtvaardigheid, vertelt hij. „Dat is in mijn leven echt een issue. Ik ga kapot als mij of mijn liefsten iets onrecht wordt aangedaan. Dat je dan ook nog machteloos staat, je niet kunt verweren en de situatie dus maar moet accepteren, maakt me helemaal hels.”

Met dat machteloze gevoel kampte hij als kind in pleegzorg ook. „Op een dag kwam mijn voogdes op visite. Om te kijken hoe het met me ging. Ik besloot haar te vertellen over de mishandeling en het misbruik. Even was ik erg opgelucht dat ik dat had gedaan. Maar dat ging al snel over. Nadat mijn voogdes met mijn pleegouders had gesproken, veranderde er helemaal niets. Ik zou teveel fantasie hebben. Die ene corrigerende tik die wel eens werd uitgedeeld, was noodzakelijk, zo werd haar uitgelegd.”

Voogdes

Toen de voogdes weer weg was, nam de pleegvader de kleine Willem te grazen. „Waar deze bastaard, deze gore zwever, het lef vandaan haalde. Of ik wel wist wie ik voor mij had.” Willem werd knock-out geslagen en zijn pleegmoeder keek jammerend toe. „Ze riep nog: 'Sla mij, maar niet mijn kind!'. Ze was niet tegen haar man opgewassen. Ook daarom heb ik haar eigenlijk nooit iets kwalijk genomen.” Het misbruik stopte nadat Willems pleegmoeder had gezien wat haar man met de jongen deed. Willem had zijn pleegmoeder gedwongen om het misbruik onder ogen te zien. „Maar de mishandelingen duurden daarna nog wel voort. En geloof mij: die man had zoveel macht. Niet alleen over ons maar ook in de samenleving. Hij was een hoge pief. En dat heeft ook gevolgen in mijn volwassen leven gehad. Ik was 15 toen ik bij hen wegging. Daarna heb ik ze jaren niet gezien. Vanwege mijn pleegmoeder heb ik het contact hersteld. Ergens waren ze toch ook mijn ouders. Maar zelfs na zijn dood heeft die man me nog een loer gedraaid. Bleek opeens het testament niet rechtsgeldig te zijn.”

Kinderhoofdje van de voormalige Martha-Stichting in Alphen aan den Rijn waar vanaf 1882 'onverzorgde kinderen' werden opgevangen.

KEES VISSCHEDIJK

„Nog even terug naar die voogdes. Jaren later stond er een interview met haar in een damesblad. Op de vraag of ze wel eens ergens spijt van had gehad memoreerde ze aan mijn situatie. Ze had zo'n spijt dat ze niet had ingegrepen. Toen ik dat las, werd het ijskoud rond mijn hart.” Willem heeft als kind geprobeerd te vertellen dat hij niet veilig was bij zijn pleegvader. Volgens Micha de Winter blijkt tot nu toe uit het onderzoek dat meer dan de helft van de slachtoffers als kind nooit

aan de bel heeft getrokken. „Ze wisten niet hoe ze voor zichzelf moesten opkomen of ze waren te bang. De woorden: 'Je wist wel dat er iets niet klopte' zijn tientallen keren uitgesproken.” Voor veel slachtoffers die hun verhaal tot nu toe met de commissie hebben gedeeld, werkte het interview louterend, blijkt uit de woorden van Micha de Winter: „Zeker de wat oudere mensen tonen zich opgelucht nadat ze hun ervaringen voor het eerst wisten te delen. De erkenning is belangrijk. Het besef

dat het verleden en daarmee het slachtoffer zelf mag bestaan is een bevrijding voor velen. Het gehoord willen worden is dan ook een belangrijk motief om aan onze interviews mee te doen. Gevolgd door de gedachte: 'dit mag nooit meer gebeuren. Als ik mijn verhaal vertaal, verandert er misschien iets'. Het valt niet altijd mee om je verhaal te vertellen. Weinig mensen kunnen er echt naar luisteren. 'Get a life' of 'We leven nu, hoor', zijn dan de reacties.” Het is de commissie opgevallen dat

kindermishandeling binnen de jeugdzorg gemiddeld zo'n zeven jaar aanhoudt. Van alle meldingen die tot nu toe zijn gedaan, vond het leeuwendeel plaats in de jaren 60 en 70. Niet alleen bij pleeggezinnen, zoals bij Willem Bakker, maar ook in instellingen. „Veel kinderen hebben op verschillende adressen geweld moeten meemaken.” Zoveel ellende in een kinderleven kan niet zonder gevolgen blijven. De Winter: „We horen van veel slachtoffers terug dat de mishande-

Jeugdzorg in de oorlog

Voor deelname aan het onderzoek van de Commissie Onderzoek naar Geweld in de Jeugdzorg melden zich ook mensen met verhalen uit de oorlogsjaren of daarvoor. Hoewel deze groep buiten de taakopdracht van de commissie valt, zijn de verhalen niet minder schrijnend dan die van slachtoffers na 1945. Uit respect en vanwege het historisch belang heeft de commissie besloten om een aantal van deze verhalen te bundelen. Herinneringen van mensen die als kind in oorlogjaren onder jeugdzorg vielen. Een van de verhalen in die bundel is van de joodse Erica van Beek. Nadat haar moeder was opgepakt omdat haar jodenster niet netjes was opgemaakt maar met een veiligheidsspeld vastzat, kwam ze na omzwervingen in een kindertehuis in Alphen aan den Rijn terecht: de Martha-Stichting, waar Geert Knoet alias de beul toentertijd de kinderen met plezier mishandelde. Erica's verhaal staat ook te lezen in 'Het boek der martelaren', verhalen uit de Martha-Stichting, dat onlangs verscheen. Auteur Kees Visschedijk interviewde hiervoor tientallen oud-bewoners en -medewerkers. In het televisieprogramma 'Andere tijden' wordt vanavond, 17 februari, aandacht besteed aan de Martha-Stichting.

lingen en het misbruik sporen hebben nagelaten. Ze kampen met lichamelijke ongemakken, hebben moeite relaties op te bouwen en te onderhouden en lijden geestelijk.

Zwaar

Willem heeft meerdere huwelijken gehad voordat hij bij zijn huidige vrouw kwam. „Bij tijd en wijle heeft ze het heel zwaar met me. Aan mijn liefde voor haar ligt het niet, ik ben gewoon vanbinnen teveel beschadigd. Verder ben ik er van overtuigd dat ik een mooiere loopbaan had gehad als ik al die ellende niet had meegemaakt. Inmiddels ben ik afgekeurd.” Zijn contactpersoon bij de Commissie De Winter wees Willem op het Het Schadfonds Geweldsmisdrijven. In het kader van de tijdelijke regeling seksueel misbruik in jeugdinstellingen en pleeggezinnen kwam hij in aanmerking voor een uitkering. „Ik kreeg uiteindelijk het hoogste bedrag, 35.000 euro. Nee, dat geld kan mijn leed niet verzachten. Het komt nooit meer goed met mij. Maar zonder die commissie De Winter en vervolgens die regeling, was ik nu helemaal kapot geweest.” Micha de Winter hoopt begin 2019 het eindrapport naar buiten te brengen. „Op dit moment kunnen slachtoffers nog steeds met hun verhaal naar ons toekomen. Ook mensen op een internaat voor dove/slechthorende of blinde/slechtziende kinderen hebben gezeten en daar geweld hebben meegemaakt, moeten zeker contact met ons opnemen. En mensen met een licht verstandelijke beperking of hun vrouwenspersonen. Die twee groepen blijven op dit moment nog wat onderbelicht.

www.commissiegeweldjeugdzorg.nl/meldpunt/

‘Ze wisten niet hoe ze voor zichzelf moesten opkomen of ze waren te bang’